

VASÁRNAP SZABADSÁG MAGAZINE SECTION

HARMINCNEGYEDIK ÉVFOLYAM — NO. 32. SZÁM.

CLEVELAND, O., 1924 AUGUSZTUS 8.

JÖN A KATONA BANDA

Jön a katonabanda, a katonabanda — így kiabáltunk valaha, a régi jóidőkben Magyarországon, amikor végigvonultak az utcán a vidáman muzsikáló katonák. — És ugyanez történik Amerikában, amikor váratlanul felharsan az utcán a zene. De Amerikában a legritkább esetben találkozunk katonabandákkal: leginkább a nagy egyleteknek, szabadkőműves és egyéb emberbaráti intézményeknek egyenruhás lovagjai fújják a trombitát. Amerikában a konvenciók idején vonulnak fel a bandák és a nagyobb szervezetek összejövetelein néha 25–30 banda jelenik meg, és valóságos versenget rendeznek, hogy melyik a külömb. Az amerikai-magyaroknak is van egy-két rézbandájuk és minden dicsekvés nélkül állíthatjuk, hogy a legjobbak közé tartoznak. De azért, ha néha-néha a mai száraz világban “mulatunk” egyet, akkor visszatérünk a nekünk való, igazi muzsikához, — a cigányhoz.

VASARNAP

MAGAZINE SECTION

A "SZABADSÁG" szépirodalmi melléklete.

Editor: COL. ANDREW CHERNA, szerkesztő.

Székhely: 700-710 Huron Road
Printed and published:

1924. AUGUSZTUS 8.

SZELLEMI ERŐK

irányítják az emberiség sorsát s csak akik az okokat összetévesztik az okokkal, mondhatják, hogy merőben anyagi körülmények, szükségletek határozzák meg a történelem folyását és irányát.

Az új kor minden egyes jelentős fordulatát, sőt kiindulását is tudományos, bölcséleti és művészi erőknek köszönheti.

A renaissance, amely az új-kor kezdetét jelzi, a görög szellem újászületése volt lényegében, az emberiségnek a görög művészetéhez és bölcseléhez való visszatérése a természettudomány megteremtésével egyidejűleg. Maguk a történelmi följegyzések igazolják, hogy a renaissance kialakulása akkor kezdődött, amikor Konstantinápolyban élő bizánci tudósoknak Olaszországba kellett menekülniük. Az új szellem, természetesen, már régebben készült azokban a tudományos, egyházi, bölcséleti és művészi mozgalmakban, amelyek a középkor végét, felbomlását jelzik. De az a robbanásszerű átalakulás, amely az emberiség életében akkor végbement, kétségkívül Michel Angelo, Galilei, Bacon, Luther és Columbus munkájából és fölfedezéséből pattantak ki.

A francia forradalmat a gép feltalálása idézte fel. A forradalmi szellem kivirágzása mögött pedig a gondolkodóknak, Voltairnek, Rousseau-nak, Diderotnak és az enciklopedistáknak művei állottak.

Letagadhatatlan az egész modern demokrácia és ipari civilizáció egyetlen tudományos fölfedezéséből, a gépteremtéséből alakultak ki. A gép irányítja ma életünket s a gép tudományos elméletek és igazságok gyakorlati megvalósítása.

Ma újból épen a tudomány eredményei folytán, ha észrevétlenebbül is, forradalmi átalakulásokon megy keresztül az emberiség élete. Az energiák összpontosítása, magas feszültségű áramok útján, a rádió, a repülőgép egy egészen új társadalmi berendezkedés alapjait vetik meg, amelynek egész épületét csak azért nem láthatjuk meg és becsülhetjük fel teljes egészében, mert tető alá való juttatása még több nemzedék életét fogja igénybe venni.

Az anyagi körülmények és viszonyok közben úgy változnak, ahogy az új és újabb tudományos fölfedezések megkövetelik. Ha a jövőben a modern nagyvárosok el fognak tűnni s az emberek városi lakásaikat farmházakkal, vagy bungalowokkal fogják fölesérlni, úgy ezt a hatalmas változást s mindazt, ami anyagilag vele jár, a repülőgép közlekedés kifejlődése fogja létrehozni. Ha a következő században olcsóbb és könnyebb lesz az élet, úgy ezt az emberiség tisztára az energiák fokozottabb kihasználásának és újabb természeti erők kiaknázásának fogja köszönhetni.

De minden mögött a tudomány, a művészet, a filozófia mögött is végeredményben maga az ember áll. Hogy a

tudomány eredményeit az általános jólét fokozására, vagy pedig újabb és még borzalmasabb háborus eszközök kifejlesztésére fogják-e fordítani, ez teljesen az embertől függ majd.

A valóság az, hogy nem az anyagi körülmények formálják az embert, hanem az emberek összessége szabja meg az egyén anyagi viszonyait.

Az emberiség sorsa az emberiség kezében rejlik.

Ha az emberiség tisztában lesz azzal, hogy a szellemi erők megfelelően meg kell tbcésülni. Ha az emberiség a tudományban lesz annak, hogy az ember értékét nem a jövedelme határozza meg, hanem az az erő, amellyel használni tud embertársainak, akkor természetesen sokkal különb, sokkal rokonszenvesebb arc lesz az életnek. Ez az új kívánatos egyelőre még messzi élet a sikeres csirkefogóknak természetesen nem tetszik.

Az első élet a Földön

Abban körülbelül megegyeznek a tudósok, hogy a Föld körülbelül két milliárd év óta él külön életet. Ennyi ideje, hogy levált a Nap egyenlítőjéről, mint külön forgó ködgyöly. Akkor a Nap 365 nap alatt fordult meg tengelye körül és ezt a sebességet tartotta meg a Föld futásában mind a mai napig.

A Föld, mint ködgyöly lassan sűrűsödött, majd gázokká tömörülve meggyulladt, évmilliókon keresztül lobogott és világított a világűrben. Aztán a külső kérge lehűlt, párák és gőzök borították el a felszínét. Minél jobban csökkent rajta a hőség, annál jobban közeledett a kor, melyben a szerves élet megjelenhetik.

Ugy állítják, hogy másfél milliárd esztendő telt el a Föld születése óta, addig, amíg az első élő lény megjelent. Eddig az időpontig ugyanis semmi nyomát sem találjuk az életnek az ősi idők közeletéig.

Azonban nagyon kérdéses, hogy ez az időpont nem tolódik-e, egypár száz millió esztendővel a múltba? Nem voltak-e kezdetben olyan élő lények, amik semmi nyomot sem hagytak maguk után.

És ez igen valószínű. Mert csak azoknak az állatoknak és növényeknek nyomait láthatjuk meg a kőzetekben, amelyeknek valami szilárd burkolatuk, kemény testük volt, ami belenyomódott az őskori iszapba, agyagba, puha kőbe. Azok a teremtmények, amelyek ilyenekkel nem bírtak, nyom nélkül veszttek el.

Már pedig ma is tudjuk, hogy a legkezdtelegesebb lények, az egy-két sejtből álló kis teremtmények, olyan puha könnyű testtel bírnak, hogy bizony nincsen bennök semmi keménység, ami lenyomódhatnék. Az ősvilág első élő lényei is ilyenek lehettek.

Azért az élet kezdetének a titka nincsen megfejtve. Hogy az ősvilág tengerében valahol azokon indult meg az első szerves fejlődés, talán sohasem fogjuk megtudni.

Goethe gondolatai

Az embernek, valamint a természetnek alkotásaiban voltaképpen a szándék érdemel figyelmet elsősorban.

Manapság oly irodalmi termékek jönnek létre, amelyek semmiesek, bárha nem rosszak. Semmiesek, mert nincs tartalmuk, nem rosszak, mert kiváló minták általános formája lebegett a szerző előtt.

Minden lírai megnyilatkozásnak egészben igen okosnak, részben kissé oktalannak kell lennie.

A babona az élet költészeté, miért is a költő a maga babonás voltának nem látja kárát.

A hazug ember azt hiszi, hogy ügyes Téved. Csak hazug.

SENKIK,

akiket a mai gazdasági és társadalmi berendezkedés felszínre vet, magukhoz kényszerítenek olyan embereket, akik csak munkából tudnak megélni, mert a svihák spekulálás hiányzik belőlük. Kiszívják a vérüket, ezek az emberek piócák, nem törődnek azzal, hogy lelkeket tesznek tönkre, hogy életet semmisítenek meg. Nem veszik figyelembe, hogy az étellel szemben akkor követik el a legnagyobb bűnt, amikor a szó szoros értelmében gazdasági s az idők folyamán lelki rabszolgaságba hajszolnak olyanokat, akiknek lelki felszerelésüknél fogva tulajdonképpen az volna a hivatásuk, hogy az emberiségnek szolgáljanak.

Elégtételük az, hogy úgy tudnak hazudni, mint ahogy azt az élet ugynevezett reális feltételei megkövetelik. Elégtételük a tisztákkal, a nemesekkel, a becsületesekkel szemben az, hogy a társadalmi berendezkedés őket látszik igazolni. Lelkiismeretét egyáltalában nem ismernek, csak nagyfokú hiúságot, amelytől kéjeleg az a tudatuk, hogy tudatlanságuk, műveletlenségük, lelki korlátoltságuk ellenére is ők parancsolhatnak, ők lehetnek a felszínen.

Semmiféle alázatot nem ismernek az étellel szemben. S mert az étellel szemben, ezzel a rejtélyes és magaslatos tényezővel szemben nem ismernek semmiféle áldozatot, tehát értendő, hogy tulbecsülik saját magukat s a sikert, amelyet az aljasság igazol, összetévesztik a nagysággal.

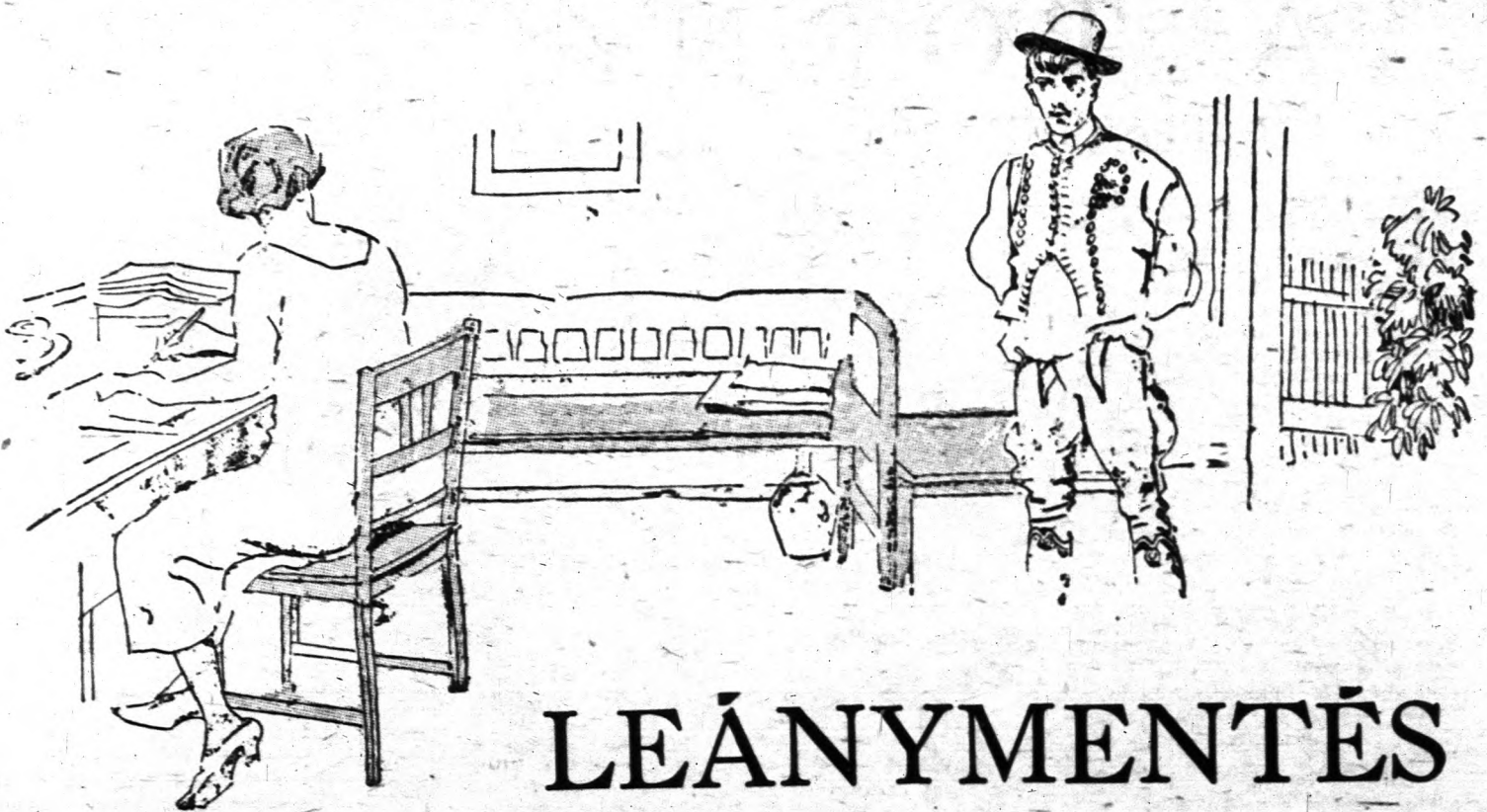
Az ilyen senkik fel sem tudják fogni azt, hogy valaki más-ként is akarja berendezni az életet, mint ők. Halvány sejtelmük sincs arról s mert maguk aljasak, tehát ezt a felfogást el sem tudják hinni, hogy vannak emberek, akik igenis becsületesek, akik igenis tisztességesek, akik igenis hisznek abban, hogy a munkával kell megkeresni a kenyeret, s azt vallják, hogy a család nem méltó az emberhez.

Ha valaki a jelenlétükben azt mondja, hogy igaz ember is van, elnevetik magukat. Igaz ember? Hát az micsoda fán terem? S aki az igazságot és a becsületeséget hangoztatja a jelenlétükben, azt lebecsülik, azt lekecsinyelik, s ha nagyon jóakaratauk, akkor bolondnak minősítik.

Tisztán materialista célokat ismernek az életben. Fel sem tudják fogni, hogy az életnek lehetnek örömei, amelyeknek nincs köztük a materializmus-hoz. Fel sem tudják fogni, hogy az emberi lélek összhangját meg lehet szerezni, anélkül, hogy a pénzre kellene gondolni. Halvány fogalmuk sincs arról, hogy az életben vannak szépségek, amelyek egyenesen eljentesen a materialisztikus koncepciónak.

De övék a hatalom s övék a gyarló dicsőség, de ne higgyük, hogy övék a boldogság. Nem lehet ilyen lélekkel boldog az ember. A hencégés még nem jelent boldogságot. A hivalkodás még nem jelent megelégedettséget. A szélhámos-ely diadala még nem jelenti az örömet.

Ezek a senkik elsősorban saját magukat csapják be, mert hiszen attól zárják ki magukat, ami legzadagabb az életben: magától az étellel. A dollárbacillusok megfertőzik őket s a lelkiük lesz tüdővész. Minden okosságuk mellett ők az ostobák, mert az élet erősebb a dollárnál, erősebb a gőgnél és hiúságnál s mert erősebb, tehát leveri őket.

LEÁNYMENTÉS

A Vasárnap számára
írta: Timár József

A SÖTÉT, füstös jegyző irodába besuhant az ébresztő tavasz kelte duzzasztó illata.

Andalgó, a gyakornok, letette a tollat és nagyot nyújtózott.

— De jó volna most kint a virágos mezőn! — gondolta és tele volt a szíve sóvárgással. — Nem, nem bírom ki tovább! Holnap elmegyek innen.

A nyitott ajtóba hirtelen árnyék vetődött és egy fiatal lány lebbent be.

Andalgó hirtelen vállá közé kapta a fejét és gyorsan írni kezdett.

— Jó reggelt — mondta a lány és leült egy íróasztal mellé.

Andalgó fölállt, meghajolt, aztán újra leült.

— Jó reggelt kisasszony! — Felelt elfogódva és tovább körmölte.

— Papa nem volt még itt? — kérdezte a jegyző kisasszony a papírt keresgélve.

— Még nem volt ma az irodában. — Felelt Andalgó — pedig én is beszélni szeretnék vele.

— Maga is? — Kérdezte Katinka a jegyző kisasszony. — Talán valaki üzent neki?

— Nem, nem üzent, kisasszony kérem, csak magamtól akarom neki megmondani, hogy...

Andalgó most árnézett Katinkára és a nézése olyan szomorú volt, mint az ősi alkony pillantása.

Katinka megtalálta a papírost és írni kezdett s csak úgy közömbösen kérdezte.

— Mit akar megmondani? — Hogy én elmegyek innen. — Felelt Andalgó s hirtelen lecsüggött a feje a mellére.

Katinka meglepődött, hátrakapta a fejét s ránézett a gyakornokra.

— Hát magának mi baja? — Andalgó még mélyebbre süllyesztette a fejét s halkán suttogta.

— Szerelmes vagyok. — A válasz olyan meglepő és a gyakornok olyan komikus volt, hogy Katinka csengőn felkacagott.

— Halálos? — Kérdezte Katinka. Andalgó még komolyabb lett és rábólintott.

— Halálos! — Katinka csak nevette.

— Jaj, de nagy gyerek maga Andalgó! Aztán kibe habarodott bele, ha nem vagyok indiszkret?

— Magába. — A lány megszeppent. Nagyra meresztette a szemét. A lélegzete is elakadt egy kicsit.

— Hallja, Andalgó!

— Parancsoljon kisasszony!

— Maga nagyon szemtelen.

— Nem, inkább nagyon boldogtalan.

— Ostoba.

— Lehet.

— Hát mért szeretett belém?

— Mert maga fiatal, szép, szőke, gyönyörű, és olyan a szeme, mint a buzavirág! Olyan a járása, mint a tavaszi szellő suhogása! Olyan az

egész gyönyörű lénye, mint a mezők illata...

— Elég, elég! — Mondja, melyik verses könyvből tanulta be ezeket a frázisokat!

Andalgó ráemelte szemét a lányra.

— Kérem, kisasszony, ne tessék engem gúnyolni. Ezek a szavak a szívemből fakadtak. Ha megsértetem, bocsásson meg, hiszen én ugyanis elmegyek, mert tudom, hogy ez a szerelem egészen reménytelen. Tessék megmondani a papának, a jegyző urnak, hogy ne haragudjék rám.

Holnap, vagy talán még ma ugyanis megérkezik az új adójegyző. Ha én elmegyek, lesz helyettem más, aki dolgozik. Majd az új adójegyző... Isten vele kisasszony... Legyen boldog! — En örökre boldogtalan maradok!

Fölugrott és kifohant az irodából. Katinka utánabámult. Kiáltani akart, de nem tudott. Valami lenyűgözte az akaratát. Talán a nagy meglepetés.

— Ejnye, ejnye, de bolondos fiú! — Gondolta és írni kezdte az imént megkezdett levelet.

Hanem az ilyen irodafelébe mindig jönnek-mennek.

Nem igen lehet ott nyugodtan levelet írni, mert ime sikkalja is már a lábát valaki, aztán megszólal egy mély hang.

— Adjon Isten. — Kemény nyaku, fiatal paraszt. Az arca naptól barnult, a szemé fekete, villogó. A kalapja a fején. Dacosan, gögösen lép be.

Katinka hátrakapja a fejét. Futólag végigméri a szemével, aztán a tekintete megakad a föltett kalapon.

— A kalapot tessék levenni! — Mondja egyszerűen.

A legény megáll, összerakja mellette a karját és kicsit elmosolyodik. De csak olyan elnézően.

— Otthon parancsolgasson a kisasszony! Itt én vagyok az ur!

Katinkát előnti a csirke méreg. Hirtelen vonalzóhoz kap és rácsap az asztalra.

— Itt az én apám az ur! — A legény csak tovább mosolyog, lenézően, gunyosan.

— Ezt a házat a mi pénzünkön építették!

— De közelebb adták és ez most a törvény háza, tehát le a kalappal! — Csattant fel a kislány és fölémelte a vonalzót.

— Ejnye, kisboszorkány, de helyén a nyelve! — Felelt a legény s lecsapta a kalapját az asztalra. — Azt se mondja, hogy üljek le!

Katinka vállat vont.

— Miattam leülhet! Mi tetszik? — A jegyzővel van dolgom.

— A jegyző urral!

A legény megint csak elmosolyodott.

— Tudja, kisasszony, máma az az ur, akinek pénze van.

— Na, a pénz máma nem sokat ér — felelt Katinka.

— De nekem földem is van, meg márhám is van! Cserépfődeles házam is van!

— Örüljön neki! — Mondta a lány és újra írni kezdett.

Csend támadt. A legény cigaretta-t kezdett sodorni.

— Mit ír a kisasszony! — Szólt meg végre.

— Levelet!

— Talán a babájának!

— Kérem, uri lány vagyok!

— Ez azt jelenti, hogy uri lány-nak nincsen babája!

— Azt. — Hát pedig az nem helyes. Mert máma mink vagyunk az urak! A parasztok! Maguk meg csak olyan letört uraságok. Örülhetnének, ha egy ilyen magamfajta legény elszéretné magukat!

Katinka abbanhagyta az írást és ránézett a legényre.

— A nézeteire nem vagyok kíváncsi!

— Pedig én kíváncsi volnék magára! Milyen lehet egy finom kis asszonynak a csókja?

Katinka fölugrott és egy lépést tett, hogy kimenjen.

— A legény elébe állt.

— Hohó, elrebbenik a kismadár! Nem engedjük!

Átkapta a lány derekát!

Katinka fölkiáltott s ujjai begörbültek, mint a karmok.

— Szemtelen paraszt! — Kikaparom a szemét!

A legény ránevett. Egészégre fehér fogai kivillantak, mintha marcangolni akarna, mint az éhes farkas.

— Vadmacska, egy csókot! — Lihegte!

Dulakodtak. Egy szék nagy zajjal fölborult.

Most elsételt az ajtó, valaki be lépett.

Egy pillanatig állva maradt a küszöbön. Magas, szikár férfi volt az arca kemény, parancsoló.

Amit a dulakodókat meglátta megvillant a szeme. Hirtelen megértette a helyzetet.

Galléron kapta a legényt és elpöndörítette a lánytól.

Az éktelen dühbe gurult és szembe fordultak.

No, most emberhalál lesz itt! — Katinka összekulcsolta a kezét és fölajultan rogyott a székbe.

A két férfi egy pillanatig farkas szemtel nézett egymással. Aztán a legénynek hirtelen lecsüggött a karja. A képe alázatos mosolyra torzult.

— Főhadnagy ur! — Kiáltotta. — Maga az főhadnagy ur!

A főhadnagy urnak szállított férfi összehuzta a szemöldökét és harsányan, mintha vezényelt volna, rászólt a legényre.

— En ám, te betyár! De nézd, hogy kotródj innen, mert megsimogatlak!

A legény rávigyorgott, aztán elkotródott. A főhadnagy ur odalépett Katinka elé s bemutatkozott.

— En vagyok az új adójegyző. A háboruban főhadnagy voltam s ez a bitang volt a — püderom!

Katinka majdnem fölujjongott. — Jaj, Istenem, köszönöm — mondta — hogy megmentett. — A kezét nyújtott a férfinak. — Az tisztelettel szorította meg a kicsi kis kacsót s ahogy egymásra néztek, a tekintetük egymásba elvadt.

A nap besütött a szürke krodába

A TORNÁ

— ÉP TESTBEN ÉP A LÉLEK —

Ep testben ép a lélek, mondták a régi görögök, akik erre való tekintettel legnagyobb fontosságot tulajdonítottak a testi nevelésnek. Fiuk, leányok mind tornáztak és ennek a rendszernek eredménye az a tökéletesen szép test, amit a görög művészek alkotásainál még ma is bámulunk, csodálunk. A népvándorlás forgataga a klasszikus ókor egész kulturájával együtt a testi nevelést, a tornát is elsöpörte, a vad germán férfiak harcban, az őserdők vadjaival való mérkőzésben, a nők meg fehéz-testi munkával fejlesztették ugyan izmaikat, de az eredmény csakis erőben nyilvánult, a testnek, a mozgásnak harmóniája a régi istenekkel együtt tűnt el a földről.

A népvándorlás vad hordái ázután lassan megszélidültek, a békés munka elterjedése után a civilizáció is újra gyökeret vert Európában, a test és szellem kulturája egyaránt virágozni kezdett. A középkori udvarok lovagjátékaiban már nem nyers erejüket fitogtatták a lovagok, hanem ügyességükkel nyerték el a díjat, amit az edén mosolygó szép asszony nyújtott át a győztesnek. Minden nemes ifju fő foglalkozása testét ügyesítő játékok gyakorlása volt, ami egyben a harca való előkészület is jelentette, de a leányok már csak mint nézők vettek részt a lovagi tornákon, amiket az ő szívüknek elnyerésért vívtak. Néha táncoltak, esetleg lovagoltak, de testüket nem is akarták nagyon edzeni, erősíteni, mert hiszen a nőnek gyenge, főreny virágszál illuzióját kell kelteni, ami pedig nehezen megy a lovát könnyűszerrel megfektező, erős és bátor amazonnál.

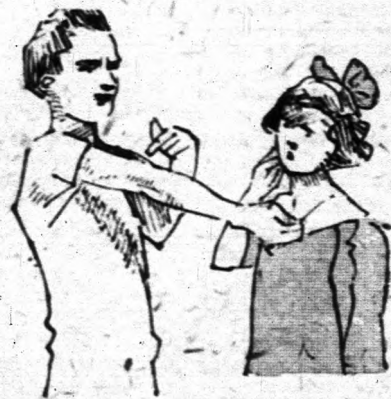
A lovagvárak élete megváltozott, a vízei tornák lassan megszűntek, a testi nevelés is egyre jobban feledésbe ment, az élet gonjai súlyosodtak, a fokozódó munkával úgy el voltak az emberek foglalva, hogy a sportok akkoriban művelt ágai egyre jobban háttérbe szorultak. Ennek az eredménye a tizenkilencedik század görbehátú, ideges, rövidlátó embere, valóságos torzképe annak a görög ifjunak, akiről Praxiteles halhatatlan istenszobrát mintázta. De amint az emberek ennek tudatára ébredtek, azonnal hozzáláttak a baj orvoslásához és má már a sport újra azt a szerepet játssza az emberek életében, mint erre a testi erő, egészség, ruganyosság és az ezzel járó lelki frissesség szempontjából szükség van. Fíuknál ezt a folyamatot, a testi nevelés előtérbe helyezését mindenki természetesnek találta, viszont a leányok intenzív sportolását különösen eleinte, nagyon sok gánes és ellenvetés kísérte. Kritikus lelkek a tennisezést és koresolyázást főlöszleg időpazarlásnak minősítették, és úgy találták, hogy a takarítás, vasalás és a többi hasznos házimunka annyi testmozgással jár, hogy aki délelőtt ilyen irányú kötelességének lelkiismeretesen eleget tesz, az még csak nem is vágyódhat délután arra, hogy az ugrálást újra kezdje, hanem ha nem tartaná szükségesnek, hogy mint minden téren, itt is híven kövesse a divat minden értelmetlen szeszélyét, hát még stoppolni vagy kézimunkázni is szivesebben ülne le, olvasásról nem is beszélve, minthogy egy ostoba

labda után szaladjon, vagy a jégen bukdaesoljon, amiről már a közmondás is eldöntötte, hogy az táncol csak rajta, aki már nem tudja, hogy jó dolgában mit csináljon. Arra az ellenvetésre pedig, hogy a házimunka ugyan tényleg intenzív testmozgással jár, de miután zárt, a takarítás meg pláne poros levegőben történik (ezek a viták ugyanis még a porszívó gép feltalálása előtt folytak), ezért bár senki ezeknek a munkáknak hasznosságát kétségbe vonni nem akarja, sőt annak, aki elvégzi, feljes elismerését nyilvánítja, de egészségi szempontból elegendőnek mégsem tarthatja — ilyen minden komolyságot nélkülöző fecsegésre a komoly kritikus részéről legfeljebb megvető pillantás volt a felelet.

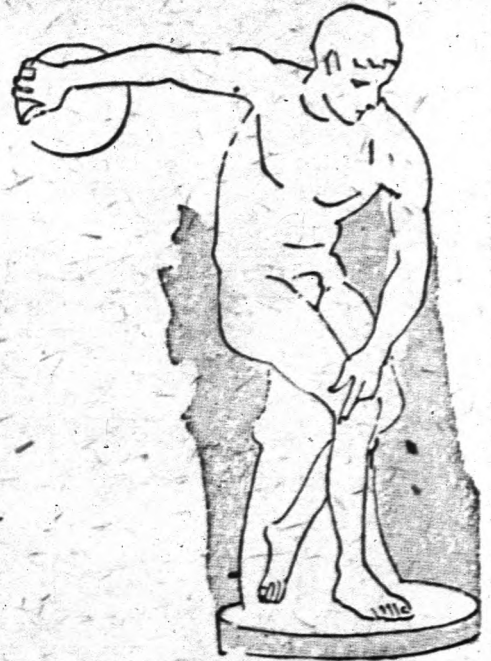
A sportok azonban játszva küzdöttek le minden érvényesülésük elé tornyosuló akadályt, a torna a leányiskolákban is kötelező tantárgy lett, de ez a vívmány rövid idő múlva szinte már elavult, mert ezenkívül nemesak tenniseztek, koresolyáztak, vívtak és usztak a leányok, hanem a gombamódra szaporodó gyógytorna rendszereknek is hívéül szegődtek, úgy, hogy ha régebben az volt a jogos panasz, hogy a szellem sokirányú fejlesztése mellett a test nagyon háttérbe szorult, ma a helyzet éppen az ellenkező, az iskolás gyerekeknek a sokféle torna meg táncóra közt a tanulásra jóformán semmi idejük se marad.

A tornáznai kezdő leányok először a fiukat utánozták, a nekik összeállított gyakorlatokat csinálták, de már rövid idő múlva kiderült, hogy nekik más uton kellene haladniuk. A fiuk számára megfelelő gyakorlatok ugyanis a leányok gyengébb szervezetét túleröltette, kimerítette, a kiknek meg egészségtelen nem ártott, azok az izomfejlesztésnek ezt a módját azért hagyták ijedten abba, mert a fiuk joggal büszkéek felső karjuk kidagadó izmaira, de a leányok, akik kivágyott bátoruhában óhajtanak hódítani, meg-

felelő rémülettel vették észre gömbölyű karjuknak ilyen elváltozását. A vivás meg például nagyszerű izomerősítő, ügyesítő sport, de a másik rövid tanítás után mégis jobbnak látták leányikkal abbahagyni, mert törforgatás közben olyan határozott mozdulatokra tettek szert, amik méltók egy bátor hadvezérhez, de merő ellentétben állnak avval az ideállal, ami felé egy bájos ifju leánynak törekedni kell.

Az északi népek, különösen a svédek torna-rendszere mutatkozott a leányok testnevelésé-

nél a legalkalmasabb utnak, mert ez az összes izmokat harmonikusan fejleszti, anélkül, hogy túleröltetné őket, vagy hogy a tornázó leány alakjának, járásának könnyűségét elvesztené. Ez különösen a Mensendieek rendszerre vonatkozik, ami speciálisan női torna, a fűzötől és magassarku cipőtől legjobban elnyomorodott testet is hamarosan rendbehozza, aki nagyszerű szabadgyakorlatait megtanulja és naponta csak egy negyedórát tornázik, napról-napra örülhet alakja megjavulásának, szép, ruganyos mozdulatainak és az ezt a folyamatot kísérő lelki fel-frissülésnek.

A női torna másik iránya fejlődése a ritmikus mozgás, a tánc renaissance-ének hatása alatt áll. A klasszikus táncok rekonstruálására folytatott kutatás hozta napfényre a spártai tornát, amiről szakemberek azt állítják, hogy a görög faj szépségének egyik forrása. A spártai torna, az orchesztika a torna és tánc nagyszerű összeolvadása, illetve a stádium, amikor még egységesek voltak, és először az izmokat erősíti, hogy a kidolgozott, tehát ritmikus, kifejező mozdulatokra taníthassa. Az eredeti rendszert Raymond Duncan görög vázák képeiről állította össze, a kezdő lépéstől a legkomplikáltabb érzések művészi megérkítésére is alkalmas táncokig. Az orchesztikát azóta persze nagyon sok rendszer módosítja, fejleszti, utánozza, de mind a mozgás és zene, illetve ritmus szerves összekapcsolásán alapszik, a mai ember csunya, ideges kapkodását szeretné művészi, plasztikus mozgássá fejleszteni, nemesíteni.

A tornatanulás nagyszerű eredményei már rövid idő múlva mutatkoztak, görbe hátaik kiegyenesedtek, a lomha, lusta mozdulatok ruganyossá váltak, a csupa kézről, lábból álló kamasz, aki mindenbe belebotlik, éppen úgy eltűnt, mint a sápkóros bakfis, aki félórás gyakorlás után kimerülve rogyott össze, ha meg két kilós csomagot vitt haza, napokig simogatta panaszosan izomlázás karját. A tornázó aszszonynak nem kell minden falatot óvatosan mérlegelni, hogy ilyen könnyelműség főlöszleg dekákban ne mutatkozzék, mert aki sportol, az dupla tizórait is bátran fogyaszthat el. A ritmikus torna meg azt mutatta meg, hogy a grácia, a báj nemesak az istenek ajándéka, aminek örülni kell, ha valakivel veleszületik, és bánatosan nélkülözni, ha a mostoha természet nem adta meg, hanem aki elég időt fordít tornára, sportra, az bírvást megszerezheti, mert ha a torna az örök ifjuságnak nem is mesebeli csodaszere, de annak földi mása, a szépségnek, fiataliságnak nagyszerű forrása.

RÁDIÓ ÉS POLITIKA

Nagy szerephez jut a rádió az elnökválasztási harcban — Egész Amerika népe egy időben hallhatja a nagy kortesbeszédeket. — Elengedhetetlen az amerikai otthonokban a rádió

ARÁDIÓ. Mennyit hallunk róla. Ez a "csodakeszülék" valósággal meghódította az egész civilizált világ népét, de főként az amerikai népet. Amerika a gyorsaságok, a feltalások alkalmasságának hazája — érthető, hogy épen ebben az országban lett a rádió a legnépszerűbb.

Közeledik az elnökválasztási kampány s a rádióknak újra nagy szerepe jut. S jelölteknek természetesen érdekükben van az, hogy mondanivalójukról mennél több ember vegyen tudomást. Az elmúlt három konvención — a republikánusok, demokraták és progresszívek konvencióján — már tisztában voltak a rádió fontosságával és jelentőségével, amit igazolt az a körülmény, hogy az egyes felszólalók beszédeit a rádió továbbította az amerikai néphez.

A jóra való, derék, politikai lelkiismeretének tudatában levő amerikai polgárnak nem kellett pusztán megelégednie jással, hogy az újságokból kicsoda információkat kap a konvencióra vonatkozólag, hanem a rádió segítségével a szónokok beszédét maga is meghallhatta. S ilyen módon valami közvetlen, valami egészen bensős viszony fejlődött ki a politikusok között, akik a konvención szerepeltek s a politika iránt érdeklődő amerikai nép között.

A helyzet az, hogy az elnökválasztási kampányban a rádióra még nagyobb szerep vár. S ez érthető is. Az elnökválasztási kampány különböző mozzanatait nemcsak kimondottan amerikai szempontból fontosak, hanem a nemzetközi politika szempontjából is.

Amerika nem folytathat provinciális politikát. Abban a pillanatban, amikor Amerika a demokrácia magmentésének jelszavával beleavatkozott a világháborúba, óriási nemzetközi kötelességeket is vállalt magára. S ezek a kötelességek természetesen nemcsak addig voltak érvényben, amíg a világháború tartott, hanem azóta is.

Minden újságolvasó ember tisztában van azzal a ténnyel, hogy a világháború még csak elméletben fejeződött be, mert hiszen a valóságban még mindig nem szűnt meg. A legutóbbi londoni konferencia is

egyik természetes megnyilatkoztatás a még mindig létező világháborúnak. Európa örökös vajdása, a kommunista mozgalom a Balkánon, a német militaristák kardosortetése, mindezek a jelenségek arra vallanak, hogy a világháború csak formailag változott meg, de semmi esetre sem lényegileg.

Az amerikai politikusok — legalább is azok, akikben csakugyan államférfiúi kvalitások is vannak — természetesen tudják mindezt.

De nemcsak ők tudják, hanem a politikai érettséggel rendelkező amerikai nép is. S ezt figyelembe véve érthető, hogy az elnökválasztási kampány különböző mozzanatait szervesen bele fognak illeszkedni a nemzetközi jelentőségű problémákba is.

Coolidge, mint a republikánusok, Davis, mint a demokraták és La Follette, mint a progresszívek jelöltje csak abban az esetben marad meg igazán következetesnek a mai kor kényes és nagystílű politikai követeléseivel, ha az elnökválasztási kampányban nem folytatnak struccpolitikát, hanem tényleg kiemelik Amerika jelentőségét és Amerika viszonyát a nemzetközi fontosságú problémákkal kapcsolatban.

Nyilvánvaló, hogy a különböző jelöltek kampánybeszédeiben ezekre a kérdésekre ki fognak terjeszkedni. S az amerikai népek módjában lesz a rádió útján ugy hallani nyilvánlatkozataikat, ugy tudomásul venni véleményeiket, mintha közvetlenül látnák és hallanák őket.

Ha Calvin Coolidge Washingtonban igazolni akarja majd a republikánus adminisztrációt, ez a beszéd meg fogja közelíteni azokat is, akik San Franciscóban laknak. Erről a rádió gondoskodni fog. S ha Davis Chicagóban fogja beszédeiben kiemelni azt, hogy a republikánus adminisztráció immár nincs szükség, mert a demokraták jobban tudják, hogy mi kell az országnak, abban az esetben is az amerikai nép és a szónok közötti közvetítést, mint közvetlen relációt teremtő tényező, a rádió fogja betölteni. Ha pedig La Follette egy Milwaukeeban mondandó beszédében utalni fog arra, hogy sem a republikánusok, sem pedig a demokraták nincsenek tisztában az ország iránti kötelességükkel, a rádió gondoskodni fog arról, hogy ezek a kijelentések közvetlenül hassanak arra az amerikai polgárra is, aki esetleg New Yorkban vagy Clevelandban lakik.

Szóval a rádió fontos kampánytényező lesz. Ugyan ki gondolt volna erre még csak néhány esztendővel ezelőtt is? Ki hitte volna, hogy a rádióra ekkora szerep vár? Szerep, amely értékes, értékes és hasznos.

Vannak emberek, akik kétségbe vonják a csodákat. Viszont nem tagadhatatlan-e, hogy a technikai vívmányok egyenértékűek a csodákkal? Nem tagadhatatlan-e, hogy aki a technikai vívmányokat megfelelő képzelőerővel tudja megítélni és értékelni, az csakugyan csodálatosnak minősíti őket?

Képzelmük csak el Coolidgeot például, amint Washingtonban egy banketten, tekintélyes amerikaiak jelenlétében, kifejtje politikai világnézetét. Ez a nagyszerű önfegyelmel, puritán önuralommal rendelkező államférfiu beszél. Pontosan megragja minden mondanivalóját, mert tisztában van a szavai jelentőségével. Nagyon is jól tudja, hogy minden kijelentését figyelemmel kísérik. Beszél. Az egész világ les rá.

De mennyivel közvetlenebb, mennyivel meggyőzőbb hatása a beszéde azokra, akik nem csak nyomtatásban olvassák, hanem hallják a hangját is. A rádiót az elmúlt hónapokban annyira tökéletesítették, hogy most már valósággal teljes tisztasággal lehet hallani a hangját annak is, aki ezer mérföldnyi távolságra tőlünk beszédet mond.

S ez a kép is érdekes: este van, a család otthon ül, lázzal és kíváncsian veszi körül a rádiót s meghallgatja a rádióról keresztül azt a beszédet, amelyet Coolidge Washingtonban mond. A családtagoknak azonnal módjukban áll politikai eszmecserét is folytatni egymással és ennek az a természetes következménye, hogy így elevenebben, több

érdeklődéssel, több buzgalommal kapcsolódnak bele a politikai életbe, a politikai problémákba. Az elnökjelölt és a közönség közötti rádió útján megteremtett közvetlenebb kapcsol nagyobb jelentőséggel ruházza fel a szóban forgó problémákat.

A rádiókészlet bevezetése a házból olosk mivelet. Nyilvánvaló, hogy akiben nagy a politikai kíváncsiság s aki csakugyan figyelemmel akarja kísérni a politikai kampány legérdekesebb és legjellemzőbb beszédeit, az gondoskodni fog arról, hogy a kampány tartama alatt az otthonában rádió legyen bevezetve.

Aki a rádió ilyen fejlődésén elgondolkodik, az minden bizonynyal feltessi maga előtt a következő kérdést: ha a rádió aránylag rövid idő alatt ekkora utat futott be, szükségessége annyira átment a köztudatba, akkor ugyan micsoda szerep várhat rá a jövőben? Mivé fejlődhetik a rádió? Mennyiben lesz még hasznára az emberiségnek?

Négy esztendővel ezelőtt még senki sem gondolt volna arra, hogy a rádió gyakorlati segédeszköze lesz az elnökválasztási kampánynak. S ha négy esztendővel ezelőtt a rádióknak ez a nagy szerepe még csoda számba ment volna, s most már valósággal természetes, akkor felvetődik a kérdés, hogy négy év múlva vajjon mennyire tökéletesítik a rádiót s a négy év múlva tartandó elnökválasztási kampányban vajjon milyen segédeszközzé fejlődik majd ez a találmány?

A gyorsaságok, a találmányok s a találmányok gyors értékesítésének korában élünk. Amerika nagyságát részben annak köszönheti, hogy a különböző találmányokat tudta kereskedelmileg értékesíteni. Vajjon milyen szerep vár még a rádióra a jövőben s vajjon épen Amerika mivé fogja formálni a rádiót s viszont feltehetjük azt a kérdést is, hogy az amerikai közvélemény formálásában micsoda irányító szerepe jut majd a rádióknak?

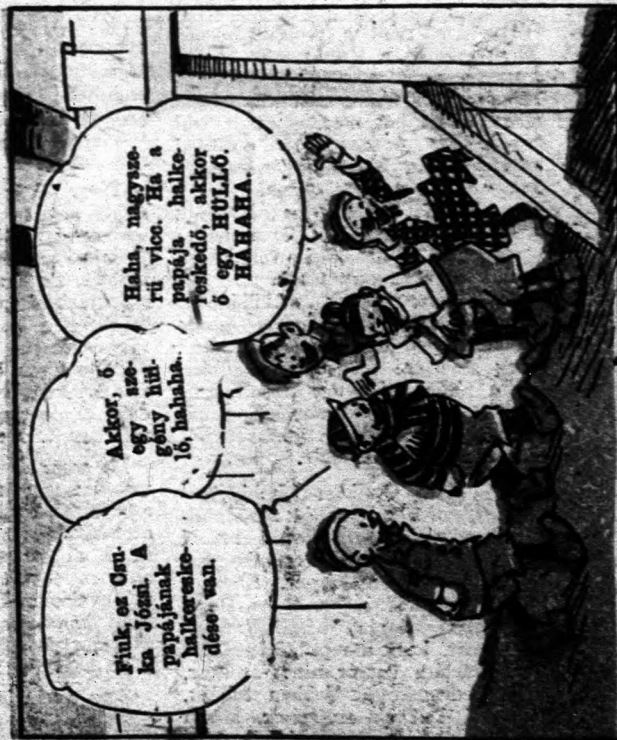
Rajzolat
Gene Dyynes

A VASARNAP NAGY HUMOROS OLDALA

Nem tudok veled versenyt, uszni. Te nagyon tudsz.

CSINTALAN PETI : KALANDJAI :

Fink és Csinka Józsi. A papájának halkezeskedése van.

Aktor, ő egy szegény hűlő, hahahaha.

Haha, nagyszerű vicc. Ha a papája halkezeskedő, akkor ő egy HULLÓ. HAHAHA.

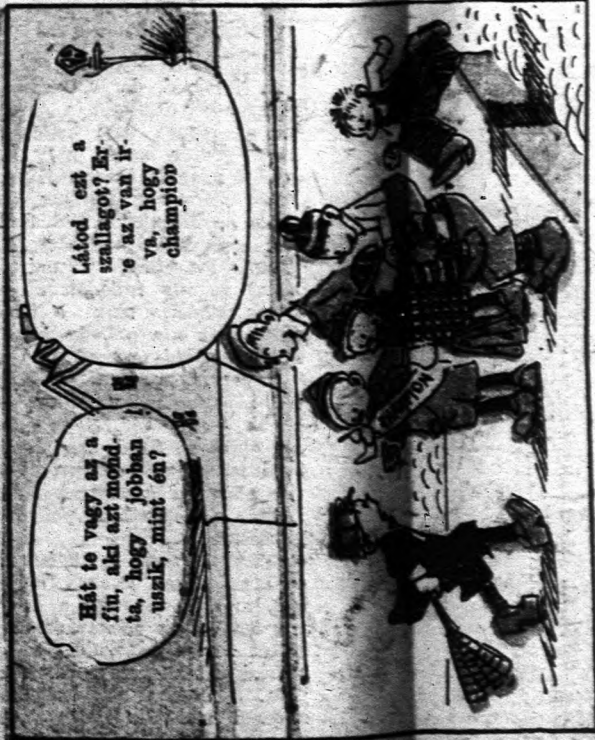
En vagyok az uszóbajnok. Az iskolában én képviseltem azt a szalagot, amire rá van hímelve: BAJ-NOK.

Fogadok veled, akár mibe, hogy én ismerlek egy fiút, akit úgy hívnak, hogy Csintalan Peti és az iszorítja a araszt befofied.

Hej, Peti, ismered Csuka Józsi? Azt mondja, hogy ő az uszóbajnok és sokkal jobban uszlik, mint TE!

Ne hagyd megad kinevetni. Rohanok a fürdőruháért a majd megantatom azt a Csukát uszni.

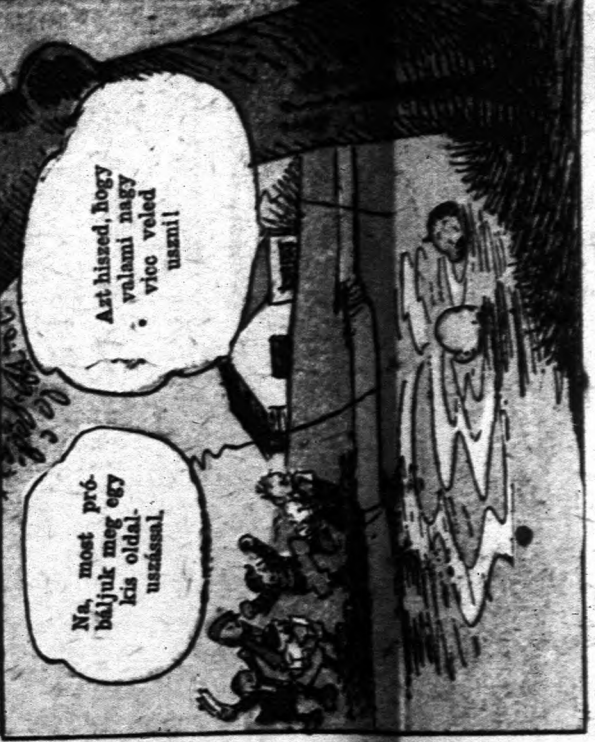
Hát te vagy az a fin, aki azt mondja, hogy jobban uszlik, mint én?

Látod ezt a szallagot? Erre az van írva, hogy champion.

Na, csinálj utánam ezt a hátugrást.

Oh? es semmi.

Na, most próbáljuk meg egy kis oldalsó uszással.

Azt hiszed, hogy valami nagy vicc veled uszni!

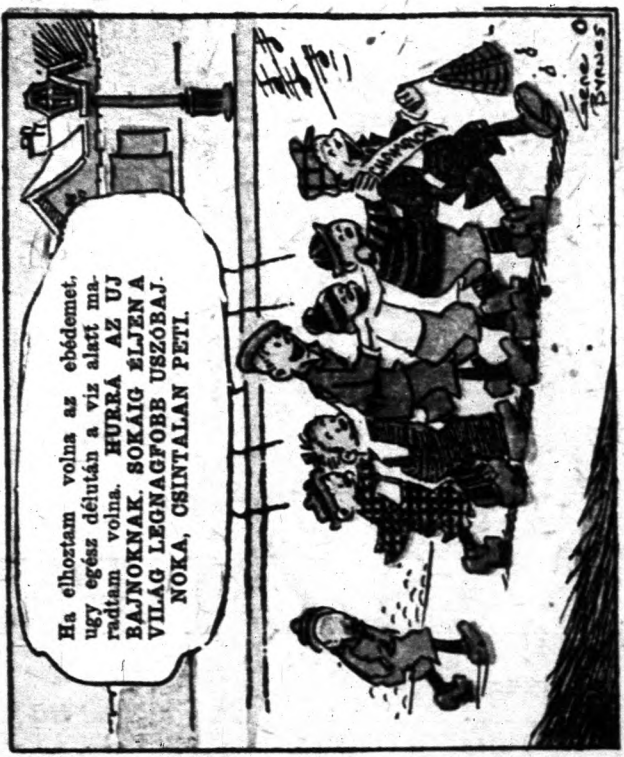

Nagyon elfáradtam. Sokegig voltam a víz alatt?

Na most te jössz PETI.

EGY PERCIG ÉS HARMINCEGY MÁ-SODPERCIG.

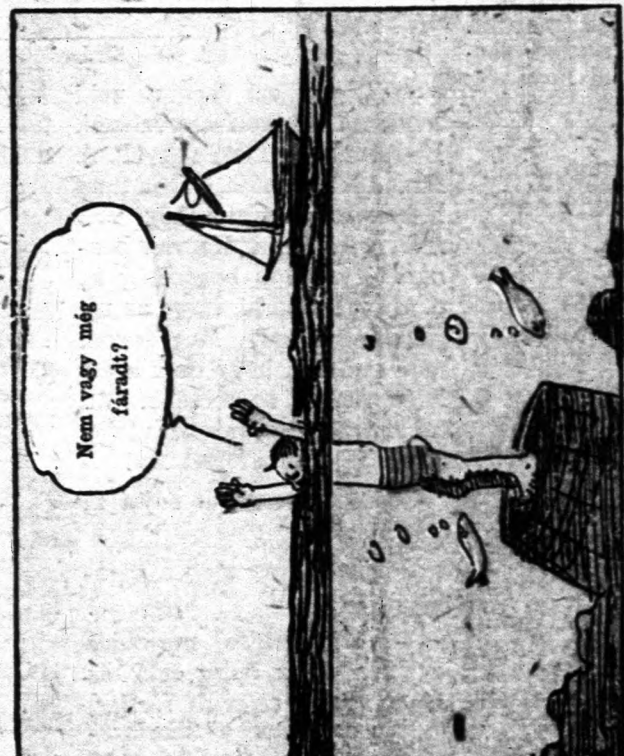

Ha elhoztam volna az ebédemet, úgy egész délután a víz alatt maradtam volna. HURRA AZ ÚJ RAJNOKNAK. SOKAIG ELJEN A VILÁG LEGNAGYOBB USZÓRAJ. NOKA, CSINTALAN PETI.

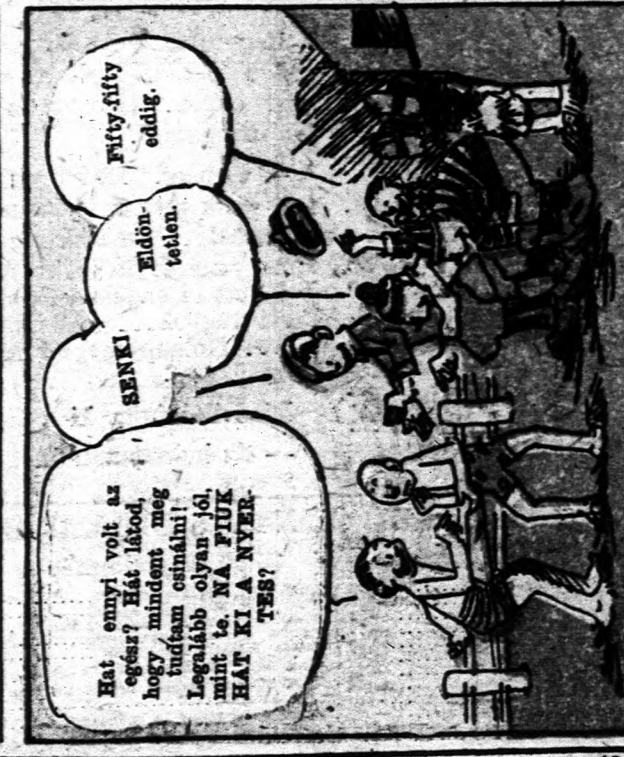

Hát próbáljunk valamit mást. Nézzük meg, ki tud tovább a víz alatt maradni? Vegyetek egy órát és nézzétek az időt. Aki tovább tudja a fejét a víz alatt tartani, az lesz a bajnok.

Allright, eredj te előbb.

Nem vagy még fáradt?

Hat emnyi volt az egész? Hát látod, hogy mindent meg tudtam csinálni! Legjobb olyan jól mint te. NA FIUK HAT KI A NYER- TES?

SENKI!

Eldöntetlen.

Fifty-fifty eddig.

HUSZON-KÉT PERC ÉS ÖT MÁ-SODPERC.

MENELIK
ABESSINIA CSÁSZÁRJA

MENELIK NEJE

A LEGSÖTÉTEBB AFRIKA KIRÁLYAI

A Vasárnap számára

írta: Radványi Kálmán

AKÁLYHA mellett ültünk és beszélgettünk.

Géza barátom rágyújtott egy szivarra, hanyatvágta magát a fekvőszékben s mesélni kezdett. Az ide-oda kanyargó füstkarikák kék hullámzása képzeletünket átledítette abba a sajátságos világba, ahonnan Géza nemrég jött baza.

— Kiziba egyik helyorségéhez

osztottak be a németek. Mikor a gyarmati hadsereg kilencven százalékát fölemészttette a háború, engem a véletlen a ziba-négek egyik falujába sodort.

Afrikai tartózkodásom alatt jól megtanultam a nyelvüket s így könnyen boldogultam köztük. Ott élttem a ziba-király udvarában. Mondhatom, közjük illettem. Hidd el, az ember a leginkább alkalmazkodó lény a földön.

Láttál volna csak a zibák nemzeti öltözkéiben! Füstöknyát (vagyis inkább raffia-pálma kártyaszalagjaiból készült szoknyát) viseltem, füstölt avas vajjal illatosítottam magam, lándzsaheggyel borotválkoztam s oldalamon ott lógott a balta-kés. A férfakkal együtt pipáztam a banánligetben, a kivébokrok és a ricinuszfák árnyékában. Ebédre főtt pántán, kölest, édesgyökeret ettem, vacsorára kecskehúst, reggelire pedig zöld kávészemeket rágicsáltam.

S ha öfelsége úgy kívánta, véle mentem tigrisvadászatra. Együtt rettegtünk Mugassától, a Nyanza viharának a szellemétől s együtt imádkoztunk Kivihez, a tehének istenéhez. A téhen Kelet-Afrikában a legnagyobb és legrealisabb érték.

— S mondd csak mekkora ország az a Kiziba? Bizonyára nagy, ha külön királya van!

— Oh, nem! Alig 30,000 alattvaló fölött uralkodott a hatalmas Umkosana. Ha érdekel, elmondok egyet-mást az afrikai vadnépek exotikus fenségéről.

— Hogyne érdekelne! A hatalom minden vésznel megteremti a maga pódiumát s a maga sajátságos díszleteit. A király a nép reprezentánsa; ha ismerem a királyt és környeze-

tét, ismerem a nép-természetét, és-járását, igényeit.

— Nem is olyan régen, 1911-ben bejárta a világot Savorgnan de Brazza beszámolója Kongo francia kézre való jutásáról. Ez a zseniális hódító egyetlen puskalövés nélkül szerezte meg hazájának a hatalmas gyarmatot, pusztán azzal, hogy szoros barátságra lépett Makoko néger királlyal, Brazza elmondja, milyen kortes-uton járt, hogyan szeretette meg magát: részt vett nemzeti lakomákon, fehér hangyákat evett! Makokóval egy tából s közben az elragadtatás kifejezését színelte. Mikor pedig a bárgyu néger fejedelem a világ legbarátságosabb grimaszai között aláírta a szerződést, a nagy eseményt olyan díszbédéllel ünnepelték meg, amelyen pálmaolajban elkészített fűtsölt hernyókat tálatlak Franciaország képviselője elé.

Makoko egyik kollégája Denis, Gabon királya hasonló barátságos egyezkedés alapján engedte át országát a franciáknak. S mivel a francia kereskedők kizsákmányoló utját egyengette, a gloire nemzete megtette ezt a furcsán föleicomezott uralkodót a becsületrend lovagjává.

Denis király emlékezete földézi előttem szomszédját, az emberevő Kringer-et és Yodongwiro nevét, aki főpajja és uralkodója volt egy-személyben Ogoné Szent saigeteinek. A szokásos nemzeti ünnepélyekre kis csengettyűvel hívta össze népét. A gyűléseken aranysegélyű szalagokkal díszített bivalyszarv volt a kezében s ezzel a jöggárral elnökölt. Mindkét hatalmi jelvényt ravsas kereskedőtől kapta ajándékba.

Afrikában nagy híre volt Béhanzin királynak. Ez már több, mint afféle néger kis-király! Rettenetes zsarnok, aki megátalkodott képviselője volt Dahomey hagyományos kegyetlenségének. A Nilustól Capetownig és Zambezitől Senegálig nem volt párja a tervszerű és szertartásosan üzött emberpusztításban. Ő is, mint elődei, amazon-csapatokkal harcolt és rettenésben tartotta az egész tartományt. Egy utazó, akivel Kairóban találkoztam, elmondta nekem Béhanzinnál tett látogatását.

A fehér vendéget váró király elküldte neki udvarmesterével a pálcáját, hogy ezzel mintegy tetézzé népének és harcosainak a nyugtalanságát és idegengyűlöletét. A fővárosba érkező utazót lármás csapatok vették körül s kezdetleges fegyvereikkel vadul hadonásztak. Így vezették a kigyók templomáig. Végre a király fogadta őt palotájában, mely méreteivel, erődítéseivel s a hatalmas uralkodó nyolcszáz feleségének a zürzavarával meg is érdemelte a "palota" nevet. A király testőrségétől s asszony-katonákból (amazonokból) álló gárdájától kö-

rülvéve várta az ismeretlent. Az amazonok török ülésben guggoltak lábukra fektetett puskával. Tábornokuk egy esomó amulettet viselt a nyakán és esuklón s egy tucaat farkat dereka körül mint rangjának a jelvényeit.

Béhanzin kikérdezte vendégét: milyen országból jött, milyen emberek laknak ott s minő az életmódjuk. Nagyokat kacagott az európai népek neveltség és sajnálatraméltó szokásain.

Azután következtek a látványosságok.

Hogy megmutassa a fehér embernek elefántjai erejét, néhány amazont megöltetett velük. Hatalmas ormányuk egyetlen csapásával agyonzúzták az állatokat a szerencsétlen áldozatokat. Az ünnepségek egyik napján négyezer főnyi női csapat és harmincezer dahomeyi harcos vonult föl s ugyanekkor ezer fogoly (nők és férfiak) pusztult el a hóhér bárdja alatt.

— Te nem voltál más nép között, csak a zibáknál?

Dehogynem! Egy expedíciónk alkalmával eljutottunk a Victoria tó partjára. Itt megismertem Mtésa népét, amelyet Stanley is fölkeresett 1876-ban.

Egy hittérítő szemtanuja volt a birodalom székhelyén: Bandaworogóban Speke angol utazó fogadtatásának, Mtésa a "bizalmatlan", gyanakodva vette a hírt, hogy egy idegen jön országába s körül akar nézni. Megtagadta Speketől az audienciát. De mikor meghallotta, hogy a Fehér Királynő fia (Victoria angol királynő alattvalója) megsértődött és büszkén visszafordult, utána-küldte főemberét, hogy visszatérésre bírja. Ezt mondta neki a sietéstől kifulladt miniszter:

— Mtésa király még éhgyomorral van és nem akar enni addig, amíg téged nem látott.

Speket, a király egy köteg szénára ültette az audiencián s tudtára adta neki, hogy ő előtte még senki nem ült ilyen magasan a földtől.

Hagyományos szokás szerint Speke négy tehénet kapott ajándékba fenséges házigazdájától, aki így szólt hozzá:

Ezek a tieid, de szeretném látni, hogy öled meg őket szép puskáddal.

Ez meg is történt a király környezetének esodálkozó kiabálása között.

Ekkor Speke átadja a fekete királynak a jól lövő karabélyt, az elveszi s odanyújtja egy ifjunak e szavakkal:

— Próbáld csak ki valakin a törzsedből!

A fekete fickó előlép, agyonlővi nagybátyját s nyugodtan mondja a mellette állóknak:

— Nagyon jó puska!

Senki se törődik tovább az esettel: annyira mindennapi itt a gyilkosság. A fekete fenségek szükségét érzik az emberölésnek, mert ez hatalmuk és fökintélyük alapja.

Legeredetibb volt a fekete fenségek között a középfrikai legenda, Munza, aki fán szokott üldögelni, mint ezt a nagytavak környékén lakó népek, a nyam-nyamok és mombuttuk szívesen tessik. Olvasfad Schweinfurth fogadtatásának a leírását! No, ha nem, hát elmondom.

Egész testét sárgára festette az exotikus fenség, derekára bőrvön lógó kis kötényt kötött. Jogar gyanánt rézből való sarlóalakú eszközt tartott, melynek jelképes értelme lehetett. Ő a szónokló királyok eredeti típusa volt, gyűléseket hívott össze, örökösen tanácskozott s élvezte hangja csengetését, mondataifnak a végeszakadatlan zuhatagát. (Milyen jó ellenzéki képviselő lett volna belőle valamelyik európai parlamentben!) Valahányszor befejezett egy-egy dagályos körmondatot, a jelenlevők lojális lelkesedéssel fivöltöttek:

— Ih, ih, Csupé Munza! Ih, ih!

Néha, hogy ösztönözze helyeslő buzgalmukat, szónoklás közben oly erős brrrr-hangot hallatott, hogy megreszkett a ház föléle és a "parlament", vagy "királyi palota" gerendái alatt fészkelő fecskék riadtan szálltak tova.

A nagy tavak császára nem elé-

gedett meg az ékesszólással: zenés és karmester is volt. A különös hangszereket kezelő zenészeihez néhány figyelmeztető szót intézett, aztán kezébe kapta karmesteri pálcáját. Az volt ám a dirigáló bot! A végén vesszőből font gömbről kagylók és színes kavicsok lógtak le. Ezzel a babasörgő módjára oszrómpölő bottal szokott vezényelni. Kell-e mondanom, hogy ezeken a művészi szeszélyeken kívül Munza állandóan öltözködött. Naponként többször is változtatta állatbőr-kosztümjeit. Ki tudja, ha Munza Európában születik, nem lesz-e nagy művész, vagy híres föltaláló! Schweinfurtnak küldött — jóval Edison találmányai előtt — egy kész házat. Negyven főrangú néger vitte hátán a szőszedet falakat s huszonöt társuk cipelte utánuk a tetőzet darabjait. És a ház két óra alatt készen állott: csak össze kellett illeszteni az alkatrészeit.

Mavanda sová-ja, vagyis királya Afrika kellős közepén igazán páratlan impressziót gyakorolt Serpa

Pintóra. E portugált utazó fogadtatására a quimbandák ura igazán pompás ünnepséget rendezett, a melynek ő volt a főszereplője. Magára öltötte a tam-tam-öltönyt, fejére huzott egy vörösré és feketére festett óriás-tököt. Amugy is hatalmas testét még szörnyűbbé tette a magáraöltött festett fűzfaváz, melyről keeskebörök lógtak le. Udvara és feleségei tapsoltak az elragadtatástól, amikor uruk és fejedelmük e groteszk öltözetben megjelent. A király pedig táncolni kezdett és pedig olyan hevesen, hogy embermagasságnyi ugrásaival hol ezt, hol azt az udvari főemberét ugrotta át, hol pedig fehér vendégét, aki elsőnek sietett tapsolni, hogy meg ne sértsen az etikettet. Miután rekedtre ordította magát, elfutott s nemsokára rendes öltözetben jelent meg.

A néger királyoknak ilyen különös szokásaik vannak a bemutatkozásra s az idegenek fogadására. Tudnunk kell azt is, hogy az afrikai fenségek lenézik és alsóbbren-

düeknek tartják a mi társadalmi és családi etikettünket.

Legfőbb méltóság és komolyság lakott a zulukafferek hatalmas fejedelmében, Cetewayó-ban, akit az angolok 1879-ben legyőztek és fogságba vittek. Az egykori angol lapok leközlötték, az ellene folytatott háború részleteit, a fekete király arcképét különböző helyzetekben. Cetewayónak igen sok tehene volt, ami a hatalom és gazdagság jele. Szerette a húst, a kávé és a zulu-sört. Mikor elfogták, egyenes tartással, méltóságosan lépkedett a dragnyosok fegyverei között. A Natal nevű hajón vitték Capetownba. A kapitány adott neki egy öltözet európai ruhát. Ennek ő nagyon örült, mert meg volt győződve, hogy ebben a ruhában imponálni fog az európai nemzetek előtt.

Mikor Európa érdekességeit, a technikai csodáit meglátta, így szólt: — Gyermek vagyok. Mintha tegnap születtem volna: nem tudok semmit.

Azt kérte az angol parancsnoktól,

hogy mindennap vágjanak le neki és kíséretének egy ökröt, mert ez előírás zulu-ország fejedelmi háztartásában. De megmagyarázták neki, hogy ez ellenkezik az angol polgári konyhák szokásaival. Megengedte, hogy lefotografálják, bár meg volt győződve, hogy ez a masina valami varázsszék.

Cetewayó tehát méltányolta az európai műveltséget. Még inkább elmondhatjuk ezt az abessíniai Theodoros-ról, II. Menelik elődjéről, aki már kívánta a fehérekkel való kapcsolatot. Ezt mondta egyszer:

— En a magam részéről már érettek vagyok Európa reformjaira, de népem még éretlen. Ezért szembe kell szállnom az európai eszmékkel, bár el kell ismernem, hogy magasabbrendűek. Ha a haladás útjára lépnek, senki se volna, aki követne.

Podig — hidd el — lassankint elérkezik az idő, amikor a sötét Afrikában kalandozó népek is — e kőbor patakjai az emberi életnek — belefolyának a civilizált népek oceanjába.

KULCSOK

A HAZIASSZONY hatalmának jelképe a zörgő kulcsomó és ha azt firtatjuk vizsga szemmel, hogy mivel tölti idejét a folyton sürgő-forgó, jó háziasszony, hát-meglepdöve vehetjük tudomásul, hogy egész napján veres fonálként húzódik végig a panaszos felkiáltás: "hol vannak a kulcsaim?"

És mert a hátramaradott lakatosipar még nem konstruált olyan gépeket, amelyek erre a kétségbeesett hangra hangos csilingeléssel felelnének, hát a szegény háziasszony kénytelen egész nap detektív szimattal nyomukban lenni, ami megfelelő idő és energia pazarlással jár. De hát ezen nem lehet segíteni, mert a kulcsok lélektanához láthatólag hozzá tartozik, hogy állandóan rejtőzzenek, még pedig lehetőleg olyan helyen, ahol csak végső kétségbeeséstől üzve kezdik keresni őket, a háziasszony lélektanának pedig az a kiegészítő vonása, hogy hatalmának zörgő jeleit állandóan keze ügyében akarja tudni, de miután két kezéből nem foglalhat le egyet teljesen a kulcsok tartása, hát a keresésnek hihetetlen tág tere nyílik, mert hiszen a pincétől a padlásig ezer rejtékhely van, ahova a siető háziasszony letehetette, hogy elfelejtse, és egy nap számtalanszor szaladhasson végig a házon, kétségbeesett arccal, csüggedő

reménnyel, hogy hol is lehetnek a kulcsok.

A kulcs nem csak a háziasszonyi hatalomnak, hanem az emberi önállóságnak is szimbóluma. A szekrény, vagy fiók, amit bezárhatunk és kulcsát zsebre vágthatjuk, igazi birodalmunk, az elkattantott zár ugy védi tartalmát avatatlan szem elől, mint a hatalmas vár a benne rejtőző rablólovagot.

A csukott szekrény homályba rejtja a falai közt dúló rendetlenséget, a fiókok meg a titkos leveleket, vagy nagyon sok esetben, mikor erre semmi szükség nincs, azért hiányzik a kulcs a zárból, nehogy mindenki már első pillanatban láthassa, hogy a fiók gazdájának semmi titka sincs.

Régi divatu ifjusági regények ugyan hosszú fejezetekben ünneplik az ilyen minta-

leányokat, akiknek lelke és fiókja bátran állhat nyitva mindenki előtt, mert nincs az a kritikus nagynéni, aki abban kivetni valót talál, de ez a típus manapság már nem örvend közkedveltségnek, és ezért akinek már ilyen fehér lelke van, az legalább ezt próbálja bezárni, eltitkolni, ha már más eltitkolni valója sajnos nincs.

És van még egyféle kulcs, aminek hovatartozása sok-sok vitára ad alkalmat, ez pedig a kaput nyitja meg zárja. A ház ura ugyanis úgy véli, hogy a szekrény meg az éléskamra kulcsa a legjobb helyen az asszony kosarában van, mert hiszen az ő dolga a házban rendet tartani, de már külső ellenséggel szemben a férfi kötelessége megvédeni a háztáját és ennek a feladatnak

kulccsal kezében tud legjobban eleget tenni. De ezt a nagyszerinek és természetesen látszó igazságot a legtöbb feleség nem hajlandó elismerni, inkább azt a véleményt képviselik, hogy az a kulcs férfiúi zsebben már csak azért sincs jó helyen, mert a tapasztalat azt mutatja, hogy be lehet azt a kaput kívülről is zárni, sőt nyitni is, az asszonyok szerint pedig csak akkor van a ház biztonságban, ha minden lakója pontosan otthon van este és azután zárja be belülről a kaput a ház asszonya, vagy esetleg annak felügyelete mellett a ház úr. Vizsont ha a kulcs minden ellenőrzés nélkül a férfi zsebben tanyázik, akkor ez alól a szabály alól sajnálatosan sok lesz a kivétel.

AM
INCSE
acélos
a Jas
ban.
kor egypár sz
ne. No, hát +
okos, kacskar
göbök. Akad
ritkán. Hanem
buta ám...

Az első glán
székiek futott
sárga megsem
tanyát Debrec
ajtaik. Csapa
Sándor nőgatta
tinékat a szek
vább menjeri.
valahol jó mes
lezz ennek az
nek... Ugy g
ten csak nem
egy darabka
maságot... H
kul nem is sz
embernek!

Egész Tokaj
Sándor. határ
rolva. S mikor
hegyet, nagyot

Halljátok
a szekér dereka
már Istenek h
gyet. Megállap

És ott maradt
partján, ahonnan
gyet. Valami
nem, uri házőn
külték. Az assz
munkába fogott
dologban. Szü
urak.

Török Sándor
a két tíng mellé
dozni kell, apok
Különbön leror
kézben s nem
utat hazáig. v
Erdővidékire.

A menekült
ifju báró orosz
székely assz
ügyességét. A
mindent Török
kő leányának
langó járása va
beget, amikor
és le... Tiszta
eszelédek ezek a
Sándor bácsi
Napokig elpif
Dolgozni sem
való az asszony

Az ifju báró
déli beszédet
lit — pityókat
sárga répat es
ha muroknak
a csirke, macs
ke a liba. S m
mondja Török
mész...

Az ifju báró
né mulatságot
ő majd az or
valami józú g
dort felhivat
kely lassu, es
fel a lépesón
báró urnak.
bát, mintha m

AMIKOR CSAKUGYAN BUTA A GÓBÉ

A Vasárnap számára
irta: Péterfy Tamás

NINCSEN olyan aranyárga, acélos szemű, tiszta buza a Jászágban, a Kunságban, hogy abban eséplés-kor egypár szem konkoly ne kerülne. No, hát éppen így vannak az okos, kacskaringós székely góbék. Akad közöttük is buta, de ritkán. Hanem az aztán valóban buta ám...

Az első oláhbetöréskor a háromszékiek futottak-futottak. Hajduságig megsemmisültek. Itt vertek tanyát Debreen környékén a nagyajtaiak. Csúpan az aiszegi Török Sándor nógatta, hajtogatta a fiatal tinókat a szekérről, hogy még tovább menjen, mert remélt, hogy valahol jó messze mégis csak vége lesz ennek az unalmas pusztaföldnek... Ugy gondolta, hogy az Isten csak nem felejtette beszégni egy darabka erdősbérelt est a simaságot... Hegy nélkül, erdő nélkül nem is szép a világ a székely embernek!...

Egész Tokaj alá felment Török Sándor, határból-határba vándorolva. S mikor meglátta a Tokaji hegyet, nagyot hálálkodott...

— Halljátok-e hé? — szolt hátra a szekér derekába ülőkhöz. — Imár Istenek hála, látok egy hegyet. Megállapodhatnánk...

És ott maradtak a Tisza tulsó partján, ahonnan nézhettek a hegyet. Valami igen-igen módos, finom, uri házhoz kerültek a menekültek. Az asszony népség mindjárt munkába fogott. Segitettek a házi dologban. Szüretre készültek az urak.

Török Sándor nem igen távozott a két tinó mellől, mert azokat gondozni kell, ápolni kell minden nap. Különbösen leromlanak az idegen kézben s nem bírják ki a hosszú utat hazáig, vissza Háromszékre, Erdővidékire, Nagyajtára...

A menekülteket vendégül látó ifju báró örömmel tapasztalta a székely asszonyok szorgalmát, ügyességét. A szemével tanult meg mindent Török Sándorné. A Mária-kó leányának pedig valóságos pillangó járása vala, oly könnyen libegett, amikor járt a lépcsőkön föl és le... Tiszta, szorgalmas fehér-eselédék ezek a székely nők, hanem Sándor bácsi annál hangtalanabb. Napokig elpipálgat szónéklül... Dolgozni sem szeret. Hiszen arra való az asszony...

Az ifju báróné mulat az erdővidéki beszéden. Mert ezek a krumpelit — pityókának mondják s a sárga répát csak úgy értik meg, ha muroknak nevezik. Csürkecske a csirke, macskácska a cica, pipéske a liba. S még a cukornak is azt mondja Török Mária-kó, hogy nádmezé...

Az ifju báró megirigyel a báróné mulatságát s úgy gondolja, hogy ő majd az öreg székelyel csináltat valami jóízű góbéságot. Török Sándort felhivatja a konyhába. A székely lassu, csoszogó lépésekkel jön fel a lépcsőn. Tetszik a járása a báró urnak, mert úgy húzza a lábát, mintha medve volna...

A vén székely ott áll az ifju báró előtt. Nem beszél az semmit. Hát a báró kezdi a beszédet.

— Hogy hívják a medvét magoknál? — kérdezi Török Sándortól.

— Julius megmondja! — morrog Sándor bá' és oda bök vastag hüvelykével a felesége felé.

— Topartyánféregnek instálom, de csak a csúkiek szokták így mondani s megküzdenek vele...

Est a Sándor bácsi Julius nevű felesége mondá.

Az ifju báró nincs meglepődve a góbéjával. Tovább próbálgatja.

— Hát a tyukokat, hogy hívják?

— Mária-kó megmondja! — felel az öreg és a lánya felé irányítja a hövelykét, mintha bökne rajta, hogy no, beszélj!...

— Piri-piri, — kóta-kóta-kóta! — hívogatja Török Mária-kó a tyukokat, mintha otthon volna az udvaron.

Az ifju báróné mulat. A báró szinte bosszankodik. No, ez a székely góbé éppen olyan, mintha nem is volna székely. Bármit kérdez, csak oda bök a fejérszépe felé.

— Julius megmondja!... Mária-kó megmondja!... — és ha nem tudják, akkor "tuggya a suj!..."

Estére vendégeket várnak a bárók. Török Sándor a meleg konyhában marad. Leül egy székre és hallgat mélységesen. Nézi, hogy miként forgódnak a sütés-főzés körül. Készül sok finom ennivaló. Leves, paradicsom mártás, vadpecsenye, disznókaraj, rántott csirke, finom tészták, sütemények és madártej sok habbal... Elsem lehetne számlálni annyiféle minden jó!... És amint az uraktól a tálak kikerülnek, a fiatal báróné, mint kitünő házinő, külön rakja a eselédesség részét mindenből. A többi a hideg szekrénybe kerül...

Senkisémm figyel Török Sándor bá'ra. Ott ül, ott maszatol hátul a meleg konyhában. Egy kisebb fadényt, egy cseberkét előkerít és a eselédékeknek félre rakott ételneműt rendbe beleönti egymás után, sorjában...

Először a finom-laskatészta levest öntötte bele a cseberbe a leveses tálból... Utánna a kövér marhahúst és a burgonya köritést... Rá a paradicsom mártást. Mind-mind a faceberbe. Hozzák a fécán sültet... Azt is bele suvasztja a többi közé... És össze önti a káposztát, husokat, tésztákat... végre a tetejére a finom, fehérhabos madártejet...

No, még csak a feketekávé hiányzik a cseberből, meg a bor... De észre veszik a Sándor bá' dolgát... A vacsora vége... Enne a eselédesség, de Török Sándor mindent össze öntött a cseberbe!...

Óriási zenebona lett belőle. Kijön az ifju báróné. Csapdossa össze a kezeit...

— No, de ilyet!... no, de ilyet!...

Török Sándor mormog valamit. — Hiszen egy is egy gyomorba kerül minden, hát minek azt külön rakni...

Segíteni már nem lehetett... Török Sándort biztatták, hogy most aztán egye meg!!!...

Hát meg is ette. Neki ült a csebernek és jó étvágygyal pakolta befelé a nagy bendőjébe a finom falásokat... Egy csirke comb... Egy disznó karaj... egy marhahus darab... Rendre kerültek a villájára, amint kihálászta a madártejes-paradicsomos mártásból. A tejás fehérből vert fehér hab belepte a góbé bajuszát... Közben leves-mérő kanállal kanalazta a vegyes mártást...

— Oh, be finom!... óh, be jóízű! — dicsérte közbe-közbe és fogott a cseber tartalma...

A báró urék és a vendégek kijöttek a konyhára csodát látni... Török Sándor vacsorált... Valami szokatlan mulatság volt. Az urak kacagtak. A eselédék bosszankodtak... De ital is jutott Sándor bá'nak... S végül csak az vala a kívánsága, hogy adna a felesége egy kis lábvizet... melegeit, oda hátra a konyha sarkába, mert hosszú az út, szibbadtak a lábai...

Megkapta a meleg lábvizet Török Sándor bá'. Abba a cseberkébe hozta oda Julius néni és az öreg bele rakta mind a két lábát. Kicsi vala a cseber, de bele férköztette az öreg székely a jó meleg vizbe... És hallgatott. Aztatta a lábait Török Sándor. Aztán elaludt, álmod-

ta a meleg konyhában a boldogos álmát...

Az ifju bárók reggelig mulattak. A vacsorából éjfélre ebéd lett, majd hajnali korhely leves enyhítette a mámoros éj fáradalmait. És eszébe jutott a vendéglátó házigazdának az ő székely menekülte. Azt kívánta, hogy vezessék be az anasok, mert ő még sohasem látott ilyen buta góbét!...

Jöttek az inasok a konyhába. Keltik-ébresztgetik Török Sándort. A góbé fel is ébred, de nem bírja mozdítani a lábait... A két lábát úgy bele dagadtott a meleg vízbe, mintha beabroncsolták volna a kádarak...

Lettt ebből mulatság. Az inasok jelentették a jökevdű uraknak, hogy mi történt... Nem lehet bevezetni Török Sándort... A lábait beledagadtak a lábmósó cseberbe...

— Hozzátok be! — parancsolja az ifju báró.

Az inasok kijönnek a konyhába. Leöntik a vizet a Török Sándor lábáról és hárman cipelik a góbét cseberrel az urak elé... Mikor letették, hát úgy kopogott a cseber a lábán, akár a kínai nők összetört, falapok közre préselt lábait...

Óriási kacagás nevetés. A vendég sereg majd beteg lett a jó mulatságtól. A góbé jajgatva kérte, hogy vegyék le a csebert — a lábairól... Az uradalmi bognár remekelt a cseber szűtszedéssel, de az is kacagott a mesteriségén. Az ifju bárók végig-jó mulattak az eseten, de a báró utoljára megkérdezte:

— Ugyan bizon Török Sándor, hogy lehet ilyen buta?

— Megmondja a Julius instálom...

És a felesége megmondotta. — Instálom alásan báró ur! Okos székely egy se jött ilyen messze a hazájától...

KÁRPÁTI AURÉL Őszi csillagok alatt

Fogyóban már az októberi hold;
Hamvad a tűz a szedett venyigébe
És én, a halvány csillagokba nézve,
Kóstolgotam az édes, régi bort.

Ó régi emlékek, ó bor, szüret-alkony...
Az őszi ködbe, őszi feledésbe,
Emelt fővel, vig daloktól kísérve,
Most indul egy fészony.

Koszorusan és ifjan, táncot járva
Megy át a dombon, sáppadó homályon
Ó mérges borok mélyén áló álom:
A szívemnél ma nincs en árva árva.

Már messze jár, Notája elmarad,
Köbor szél sir az üres venyigébe
És én, az őszi csillagokba nézve,
Kilöttem a hunyorgó paraszát.

KÁRPÁTI AURÉL, író és hirlápiró — egyike a legkiválóbb magyar szépíróknak — 1884-ben született. Versei, novellái, regényei tették ismertté a nevét. A Nemzeti Színház előadta KÖMÜVES KELEMEN című sikerült drámáját s a KRITIKA című folyóirat hasábjain az irodalom megtisztázásának ideáljáért küzdött. Munkáit gondosság és csi-szóltság jellemzi. Nemrég jelent meg széptörténeti regénye, az Aqamanil, amely nagy nagy sikert aratott.